

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

43

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

JAWNE

Egz. Nr 1

Gen. bryg. Stanisław MROCZKA

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA SYSTEMU
MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH

40811

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASB WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. 40811

WARSZAWA

STYCZEŃ

1971

12

x

43

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

JAWNE

[REDACTED]

Egz. Nr 1

Gen. bryg. Stanisław MROCZKA

**PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA SYSTEMU
MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH**

40811

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Oddziału Zbiarów Specjalnych
Nr ewid. 40811

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 17 poz. 96)
.....
.....

ZATWIERDZAM
SZEFSZTABU GENERALNEGO WP

gen. dyw. Bolesław CHOCHA
Wiceminister Obrony Narodowej

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

Egz. Nr

1

**PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA SYSTEMU
MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH**

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASB WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. 40811

Opracował
SzeFSzarządu X Sztabu Generalnego
gen. bryg. Stanisław MROCZKA

TEMAT: Podstawowe założenia systemu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych

CZAS: 2 godziny szkolne /90'/

Z A G A D N I E N I A :

W s t ę p

1-2

I. CHARAKTERYSTYCZNE CECHY MOBILIZACYJNEGO ROZWINIECIA SIŁ ZBROJNYCH WE WSPÓŁCZESNYCH WARUNKACH

3-9

II. OGÓLNE ZASADY MOBILIZACYJNEGO ROZWINIECIA WOJSK

10-17

1. Wpływ charakteru współczesnej wojny na system mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk

2. Istota współczesnej mobilizacji

Zap II ③ Podział jednostek wojskowych pod względem ukończenia oraz jego wpływ na sposób mobilizacyjnego rozwinięcia tych jednostek

III. ORGANIZACJA I PRZYGOTOWANIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIECIA WOJSK

18-23

① Uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych

Zap II

② Szkolenie rezerw osobowych oraz ćwiczenia mobilizacyjne i mobilizacyjno-taktyczne

Treść wykładu	Strona

IV. ZASADY PLANOWANIA MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK	24-34
1. Rola dowódców i sztabów w zakresie planowania mobilizacyjnego rozwinięcia i osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej	
② Zasadnicze przedsięwzięcia w zakresie planowania mobilizacyjnego rozwinię- cia wojsk	
V. ZARZĄDZENIE I KIEROWANIE PRZEBIEGIEM MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK	35-43
1. Zarządzanie i przekazywanie sygnałów o mobilizacyjnym rozwinięciu wojsk	
2. Kierowanie przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk	
3. Składanie meldunków o przebiegu mobilizacji	
Z a k o ń c z e n i e	44
Wykaz bibliografii	45-46

W S T Ę P

Istotny wpływ na rozwiązywanie wszelkich problemów w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych wywiera prawidłowość historyczna. Polega ona na tym, że im dłużej trwa okres względnego pokoju, pomiędzy konfliktami na szerszą skalę, tym bardziej zwiększa się rodzaj i zakres przedsięwzięć mobilizacyjnych. Prawidłowość ta wynika z przyczyn ekonomicznych ponieważ istnieje na ogół powszechna tendencja, aby wydatki na utrzymanie sił zbrojnych w okresie pokoju były możliwie jak najmniejsze. Stąd też siły zbrojne poszczególnych państw w okresie pokoju są w mniejszym lub większym stopniu skadrowane. Aby jednak zapewnić sobie możliwość rozwinięcia masowych armii, na wypadek konfliktu zbrojnego, dąży się do wypracowania optymalnego systemu mobilizacyjnego.

Niezależnie od powyższej prawidłowości, poważny wpływ na system mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych wywiera również ogólny rozwój sytuacji polityczno-militarnej, położenie geograficzne kraju, możliwości ekonomiczne państwa i potrzeby gospodarki narodowej oraz przyjęte koncepcje strategiczno-obronne dla odparcia ewentualnej agresji nieprzyjaciela. Ponieważ większość tych elementów podlega ciągłej ewolucji dlatego też nie ulega wątpliwości, że nawet najdoskonalszego systemu mobilizacyjnego nie można nigdy uważać za ostateczny.

Kształtowanie się systemów mobilizacyjnych w LWP rozpoczęło się od chwili tworzenia pierwszych jego oddziałów na terenie Związku Radzieckiego. Zasady organizacyjno-mobilizacyjne były oparte na systemie stosowanym w Armii Radzieckiej, z uwzględnieniem specyficznych warunków w jakich formowały się polskie jednostki wojskowe. Pierwsze doświadczenia w zakresie przeprowadzenia mobilizacji i poboru uzyskano jeszcze na terenie Związku Radzieckiego, w trakcie formowania szeregu jednostek wojskowych.

Pierwszym, większym organem mobilizacyjno-uzupełnieniowym było Dowództwo Formowania i Uzupełnień Armii Polskiej w ZSRR, które w 1944 r. przekształciło się w Główny Sztab Formowania. Szczególny rozmach prac mobilizacyjnych nastąpił po wyzwoleniu znacznych obszarów Polski, gdy zaszła konieczność szybkiego rozwijania sił zbrojnych. W stosunkowo krótkim okresie czasu sformowano cały szereg związków taktycznych, z których utworzono dwie armie. O odbrzymim wysiłku mobilizacyjnym w LWP świadczy fakt, że już na początku 1945 roku stan sił zbrojnych wynosił około 400.000 żołnierzy.

Doświadczenia z okresu wojny oraz przyjęte, niektóre elementy systemu mobilizacyjnego z armii przedwrzesniowej stanowiły realną podstawę do prac mobilizacyjnych w LWP w okresie powojennym. Prace mobilizacyjne w Siłach Zbrojnych PRL zostały zapoczątkowane w szerszym zakresie w 1949 r., tj. od czasu odtworzenia ewidencji rezerw osobowych i środków transportowych.

Pierwszy plan mobilizacyjny, opracowany w 1951 roku, zakładał uzupełnienie wojsk systemem eksterytorialnym, rozwinięcia jednostek wojskowych w miejscu zakwaterowania oraz zbyt długie terminy mobilizowania jednostek wojskowych - dochodzące nawet do 30 dni. Zarówno pierwszy jak i kolejne plany mobilizacyjne /II - 1953 r., III - 1958 r., IV - 1963 r./ nie uwzględniały w pełni w swych założeniach aktualnych planów operacyjnych oraz możliwości i potrzeb gospodarki narodowej /bez reklamacji/.

Podejmowane w ostatnich latach przedsięwzięcia oraz ustawa "O powszechnym obowiązku obrony PRL" z 27.11.1967 r. stworzyły realne warunki do ostatecznego wypracowania i wprowadzenia w życie nowoczesnego systemu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

I. CHARAKTERYSTYCZNE CECHY MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH WE WSPÓŁCZESNYCH WARUNKACH

Mobilizacja sił zbrojnych, system mobilizacyjny sił zbrojnych - pojęcia te coraz częściej goszczą na łamach fachowych wydawnictw wojskowych, traktujących o różnych dziedzinach nauki i sztuki wojennej. Chcąc przeprowadzić jakiegokolwiek rozważania na temat mobilizacji i systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych, należy przynajmniej w ogólnym zarysie omówić ich istotę, treść, wyjaśnić zależności i powiązania z innymi pojęciami: nauką wojenną, doktryną wojenną, sztuką wojenną.

Mobilizacja /od łacińskiego mobilis - ruchomy/ - stwierdza Mała Encyklopedia Wojskowa - to:

- "przejście sił zbrojnych państwa ze stanu pokojowego w stan wojenny, przekształcenie gospodarki narodowej na wojenną oraz dostosowanie administracji państwowej do potrzeb wojny ...,
- powołanie rezerwistów do czynnej służby wojskowej w okresie zagrożenia wojną lub w jej początkowym okresie. Mobilizacja może obejmować jeden lub więcej roczników podlegających mobilizacji^{x/}".

Zatem przez mobilizację rozumie się rozległą strefę działalności dotyczącej zarówno sił zbrojnych jak i całego państwa - jego gospodarki i administracji. W węższym znaczeniu mobilizację rozumie się jako proces wzbliania przez siły zbrojne żołnierzy rezerwy w wypadku zagrożenia wojną, lub po jej wybuchu. Otóż wydaje się, że zarówno aktualnemu stanowi przygotowań, jak zresztą całemu okresowi od początku XX wieku bardziej adekwatne jest pierwsze rozumienie mobilizacji, a więc jako złożonego procesu przekształcenia zarówno państwa, jak i jego sił zbrojnych,

x/ Mała Encyklopedia Wojskowa. T.II. Warszawa 1970, s.321.

ze stanu pokojowego na stan wojenny. Zachodzi więc ścisły związek między mobilizacją sił zbrojnych i mobilizacją państwa; mobilizacja sił zbrojnych jest częścią mobilizacji państwa. Warto odnotować jeszcze i ten fakt, że decyzję o ogłoszeniu mobilizacji podejmują najwyższe czynniki państwowe.

Mobilizacja sił zbrojnych oznacza złożony proces przekształcania struktury organizacyjnej sił zbrojnych okresu pokojowego na strukturę organizacyjną czasu wojennego i tą drogą wchłaniania dużych ilości żołnierzy rezerwy i różnego rodzaju sprzętu technicznego. O rozmiarach tego procesu świadczą przykłady obydwu wojen światowych. Niemcy w 1914 roku powiększyły swe siły zbrojne w wyniku mobilizacji z 801 tysięcy żołnierzy do 4.216 tysięcy, Francja - z 947 tys. do ponad 3781 tysięcy, Rosja - z 1360 tysięcy do 5700 tysięcy. W 1939 roku stan liczebny hitlerowskiego Wehrmachtu, zwiększony został w wyniku mobilizacji z 1360 tysięcy do 4600 tysięcy żołnierzy, francuskie siły zbrojne po zakończeniu mobilizacji w 1940 r. wzrosły z 700 tysięcy do około 5 milionów żołnierzy. Siły Zbrojne Związku Radzieckiego w 1941 roku z 1433 tysięcy żołnierzy wzrosły po przeprowadzeniu mobilizacji, do 4207 tysięcy żołnierzy. Liczby wskazują dobitnie, że zarówno w pierwszej, jak i w drugiej wojnie światowej w toku mobilizacji siły zbrojne wchłonęły miliony rezerw ludzkich i olbrzymie ilości środków materiałowych. Nie był to zresztą akt jednorazowy. W toku działań wojennych front wymagał ciągłego i systematycznego uzupełniania wykruszających się z dnia na dzień szeregów wojskowych oraz pochłaniał olbrzymie ilości środków materialnych.

O olbrzymich ilościach środków materialnych zużywanych przez siły zbrojne podczas wojny świadczy fakt wyprodukowania w toku drugiej wojny światowej przez gospodarkę: Wielkiej Brytanii ponad 25 tysięcy czołgów i 102 tys. samolotów, USA - około 200 tys. samolotów bojowych, 86,5 tys. czołgów i 16,5 tys. samochodów pancernych, ZSRR - 43,8 tys. samolotów, 102,5 tys. czołgów i dział

pancernych oraz około 500 tys. dział artyleryjskich i moździerzy.

Liczby powyższe świadczą o ogromnym wysiłku zaplecza, zarówno w sensie organizacyjnym, jak i materialnym. Trzeba jednak przyznać, że do spełnienia tego rodzaju wymagań wojny nie były przygotowane państwa w 1914 roku. Dopiero w toku wojny, po upływie dwóch lat, poszczególne państwa zdołały się uporać z przystosowaniem gospodarki i administracji państwowej do potrzeb wojny. Z podobnymi trudnościami, chociaż w mniejszym zakresie, mimo bogatego doświadczenia pierwszej wojny światowej, musiała się borykać większość państw w toku drugiej wojny światowej.

Na skutek ponoszonych strat w działaniach wojennych /zabici, ranni/ istniała potrzeba ciągłego powoływania rezerw osobowych do sił zbrojnych w toku wojny. Podczas pierwszej wojny światowej Niemcy zmobilizowały łącznie 13,3 mln ludzi, Wielka Brytania - 5 mln ludzi, Francja - 6,8 mln ludzi. W drugiej wojnie światowej Niemcy hitlerowskie zmobilizowały 17 mln ludzi, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej - 14 mln ludzi, Francja - 5 mln ludzi. Ocenia się, że Związek Radziecki podczas drugiej wojny światowej zmobilizował około 20 mln ludzi.

Z powyższych liczb wynika, że ogólna ilość zmobilizowanych w toku wojny ludzi kilkakrotnie przekroczyła planowane przez poszczególne sztaby generalne potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych w obydwu wojnach światowych zarówno w zakresie rezerw osobowych, jak i środków materialnych. W okresie pierwszej wojny światowej stan liczebny sił zbrojnych poszczególnych państw w końcowym okresie wojny prawie dwukrotnie przewyższał stan liczebny zmobilizowanych sił w 1914 roku. Analogiczne zjawisko wystąpiło w drugiej wojnie światowej. Siły zbrojne Niemiec wzrosły liczebnie ponad dwukrotnie, siły zbrojne Związku Radzieckiego - blisko trzykrotnie, siły zbrojne Imperium Brytyjskiego - prawie czterokrotnie, zaś siły zbrojne Stanów Zjednoczonych

Ameryki Północnej - ponad sześciokrotnie. Zatem całokształt czynności związanych z dalszą rozbudową sił zbrojnych w toku wojny był proporcjonalnie tyleż razy większy od czynności związanych z ich "przeistawieniem ze stanu pokojowego na stan wojenny".

Przytoczone powyżej fakty ukazują procesy zachodzące w toku wojny w poszczególnych państwach. Z jednej strony obrazują one wysiłek całego zaplecza, które musiało pracować dla potrzeb wojny aż do dopuszczalnych granic jego wydolności, z drugiej zaś - obrazują wysiłek całego systemu mobilizacyjnego poszczególnych państw. Wszak podczas wojny trwało nadal planowanie poboru i powoływanie poborowych do służby wojskowej oraz ich intensywne szkolenie, nadal trwało powoływanie żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej, nadal formowano nowe jednostki wojskowe i włączano je w skład sił zbrojnych. Tak więc w toku wojny nadal trwało przygotowywanie rezerw osobowych i materiałowych i systematyczne zaspakajanie potrzeb walczącego frontu.

Mobilizacja sił zbrojnych jest przedmiotem badań naukowych, a tym samym częścią składową nauki wojennej. Nauka wojenna, badając rozwój budownictwa sił zbrojnych w różnych krajach i w różnych epokach historycznych, w tym badając rozwój systemów mobilizacyjnych sił zbrojnych, przygotowuje materiał w celu praktycznego wykorzystania przez doktrynę wojenną. Doktryna wojenna, opierając się na wnioskach nauki wojennej, określa charakter przyszłej wojny, sposoby jej prowadzenia, budownictwa sił zbrojnych i ich przygotowania do działań bojowych. Z takiego rozumienia nauki wojennej i doktryny wojennej oraz ich wzajemnego powiązania wynika, że nauka wojenna służy powstaniu doktryny wojennej.

Powiązania i zależności występują również między doktryną wojenną a sztuką wojenną. Doktryna wojenna ustala ogólne zasady prowadzenia wojny dla danego państwa

na daje ogólny kierunek rozwoju sztuce wojennej. Sztuka wojenna określa podstawowe zasady prowadzenia działań przez siły zbrojne. Część składowa sztuki wojennej - strategia - jest głównym instrumentem doktryny wojennej przy opracowaniu planu wojny i przygotowaniu państwa do jej prowadzenia. Działaniami wojennymi kieruje bezpośrednio strategia, której założenia w toku wojny ulegały często zmianie, co nie pociągało jakichś zasadniczych zmian w doktrynie wojennej.

Na gruncie sił zbrojnych doktryna wojenna określa ogólny kierunek ich rozbudowy, stosownie do możliwości potencjalnych państwa i przyszłej wojny. Strategia natomiast szczegółowo określa wielkość sił zbrojnych jako całości, poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, ich rolę i zadania w wojnie, zasady ich użycia stosownie do konkretnych planów strategicznych.

Rozbudowa sił zbrojnych stosownie do nakreślonych w planach wojny zadań jest więc funkcją strategii. Pojęcie "rozbudowa sił zbrojnych", bądź też używany dość powszechnie termin "budownictwo sił zbrojnych" mieści w sobie cały kompleks takich zagadnień jak:

- ustalenie struktury organizacyjnej i stanu liczebnego sił zbrojnych stosownie do potrzeb wynikających z określonych planów operacyjnych, czyli innymi słowy ustalenie struktury i stanu liczebnego sił zbrojnych do realizacji konkretnych planów operacyjnych;
- struktura organizacyjna i stan liczebny sił zbrojnych okresu pokojowego, przy czym u podstaw tego leżą niewątpliwie możliwości ekonomiczne danego państwa i jednocześnie potrzeby wynikające z wymagań struktury organizacyjnej sił zbrojnych okresu wojennego;
- zmiany w strukturze organizacyjnej i stanie liczebnym sił zbrojnych zarówno okresu pokojowego, jak i ustaleniach w tym względzie dotyczących okresu wojennego - wynikające ze zmian w doktrynie wojennej, strategii i planach wojennych;

- sposób przekształcania struktury organizacyjnej i stanu sił zbrojnych z okresu pokojowego na okres wojenny;
 - system szkolenia żołnierzy w powiązaniu z gromadzeniem rezerw osobowych dla sił zbrojnych okresu wojennego;
 - system utrzymywania zapasów materiałowych niezbędnych do przekształcenia struktury i stanu liczebnego sił zbrojnych na okres wojny;
- 7 - system uzupełniania sił zbrojnych podczas wojny.

Zamarkowane powyżej zagadnienia obejmujące treść pojęcia "budownictwo sił zbrojnych" stanowią jednocześnie podstawowe części składowe systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych; na tych właśnie elementach bazują współczesne systemy mobilizacyjne sił zbrojnych.

Takie rozwiązanie pojęcia "system mobilizacyjny sił zbrojnych" wskazuje na jego ścisłe powiązanie z problematyką strategiczno-operacyjną. Znajduje to bezpośredni wyraz w tym, że przy ustalaniu systemów mobilizacyjnych są uwzględniane wymagania stawiane przez strategię. Współczesne systemy mobilizacyjne uwzględniają założenia planów strategicznych, rzutują one bowiem bezpośrednio na zakres mobilizacji, sposób jej przeprowadzenia, nakreślają tempo i terminy osiągnięcia gotowości przez siły zbrojne.

W działach wojennych na europejskim teatrze wojny, szybkości mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych może mieć wielkie praktyczne znaczenie jedynie w przypadku państw kontynentalnych Europy. Państwa morskie, czy poza europejskie, będą miały o wiele większą trudność od mobilizacji w przetransportowaniu swych jednostek na kontynent europejski. Całkowitego rozwiązania tego problemu nie przynosi nawet użycie transportu powietrznego, bowiem nie może on być użyty do przewozu sprzętu ciężkiego. Gromadzenie ciężkiego uzbrojenia i sprzętu technicznego w magazynach na kontynencie europejskim, częściowo jedynie rozwiązuje ten problem. Rozkonserwowanie sprzętu i przyjęcie go przez pododdziały jest

nadal procesem mozolnym i pochłaniającym dużo czasu. Fakt ten obniża sprawność działania systemów mobilizacyjnych niektórych państw NATO i uniemożliwia postawienie całości ich sił zbrojnych w stan gotowości bojowej w krótkim czasie.

Wychodząc z powyższych rozważań, w dalszym ciągu wykładu zostaną omówione problemy dotyczące wyłącznie pierwszego etapu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk - a więc zagadnienia związane z przejściem sił zbrojnych na etat czasu wojennego.

II. OGÓLNE ZASADY MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

Dominującą cechą współczesnego systemu mobilizacyjnego jest jego ścisła integracja z problematyką strategiczną, operacyjną i taktyczną. Dlatego też przy rozpatrywaniu problemów mobilizacyjnych muszą być w całej pełni uwzględniane podobne zagadnienia, które stanowią o słuszności przyjętych rozwiązań w dziedzinie strategii, sztuki operacyjnej i taktyki.

1. Wpływ charakteru współczesnej wojny na system mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk

Bezpośredni wpływ na kształtowanie się systemów mobilizacyjnych mają następujące, najważniejsze elementy:

- przypuszczalny charakter przyszłej wojny oraz koncepcje strategiczne potencjalnego nieprzyjaciela,
- podstawowe założenia planów operacyjno-obronnych dla odparcia agresji,
- możliwości ekonomiczne państwa i potrzeby gospodarki narodowej.

- *potencjał geograficzny*

Zakłada się, że przyszła wojna może być prowadzona zarówno przy użyciu broni jądrowo-rakietowej, jak i przy zastosowaniu wyłącznie broni konwencjonalnej. Współczesne uzbrojenie i wyposażenie wojsk spowoduje, że sytuacja na polu walki będzie ulegać szybkim i gwałtownym zmianom, a działania wojenne będą przeprowadzane w sposób wysoce manewrowy, na znacznych obszarach i w szybkim tempie. Masowe użycie nowoczesnych środków ogniowych /jądrowych/ spowoduje, że strony walczące będą ponosiły poważne straty w ludziach i sprzęcie, uzbrojeniu i materiałowo-technicznym wyposażeniu. Należy się liczyć z tym, że w toku działań z pola walki mogą zostać wyeliminowane w krótkim okresie czasu całe oddziały i związki taktyczne.

Nieprzyjaciel może rozpocząć działania wojenne nagle, przez wykonanie gwałtownych i zaskakujących uderzeń raketowo-jądrowych zarówno na wojska operacyjne jak i na głęokie zaplecza. Wybuch konfliktu zbrojnego może być również poprzedzonym krótszym lub dłuższym okresem zaostrzenia się sytuacji międzynarodowej, a same działania mogą rozpocząć się przy użyciu broni konwencjonalnej. Stopniowa eskalacja działań może doprowadzić wpiersw do użycia taktycznej, a następnie strategicznej broni jądrowej.

Z powyższych rozważań wynika, że współczesny system mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk powinien przewidywać:

- stałe utrzymywanie części sił zbrojnych w gotowości do natychmiastowego odparcia nagłego, zaskakującego uderzenia nieprzyjaciela,
- możliwość mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych w różnych sytuacjach polityczno-wojskowych /przed rozpoczęciem, z chwilą rozpoczęcia lub po rozpoczęciu konfliktu zbrojnego; z użyciem lub bez użycia broni jądrowej; częścią lub całością sił/,
- maksymalne skracanie terminów zakończenia mobilizacji, aby uprzedzić nieprzyjaciela w osiągnięciu pełnej gotowości bojowej wojsk,
- rozśrodkowanie i ubezpieczenie rejonów mobilizacji,
- właściwe zorganizowanie i przygotowanie rezerw osobowych i materiałowych dla mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, uzupełniania wojsk w czasie wojny oraz zapewnienia nowych formowań.

2. Istota i charakter współczesnej mobilizacji

W obecnych warunkach mobilizacja sił zbrojnych stanowi podstawowy element ogólnej mobilizacji państwa i swym zasięgiem obejmuje liczne dziedziny administracji państwowej i gospodarki narodowej, które partycypują w zabezpieczeniu

mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Stąd też mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych można określić jako całościowy przedsięwzięć zapewniających szybkie i sprawne przejście wojsk ze struktury organizacyjnej czasu pokojowego na strukturę organizacyjną czasu wojennego, w oparciu o nagromadzone zapasy oraz wydzielone rezerwy osobowe i materiałowe z gospodarki narodowej.

Współczesny system mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk powinien odpowiadać następującym wymogom:

- uwzględnić założenia planu operacyjno-obronnego oraz potrzeby i możliwości gospodarki narodowej,
- zapewnić elastyczność mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk,
- umożliwić szybkie i sprawne przeprowadzenie mobilizacji.

Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk jest ściśle uzależnione od założeń planów operacyjno-obronnych i koncepcji wykorzystania sił zbrojnych dla odparcia agresji nieprzyjaciela. Założenia operacyjno-obronne rzutują bezpośrednio na system, zakres, sposób, czas i tempo przeprowadzenia mobilizacji. Równocześnie jednak należy podkreślić, że rozmieszczenie baz mobilizacyjnych, rezerw osobowych i środków materiałowych, możliwość zaspokojenia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych oraz poziom wyszkolenia rezerw stwarzają określone warunki, mniej lub bardziej sprzyjające operacyjnemu rozwinięciu wojsk.

Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych pociągnie za sobą automatycznie przejście z gospodarki narodowej do jednostek wojskowych poważnej ilości rezerw osobowych oraz środków materiałowo-technicznych. Stąd też przy opracowywaniu systemu mobilizacyjnego bierze się pod uwagę możliwości i potrzeby gospodarki narodowej.

Istotny wpływ na sprawne funkcjonowanie gospodarki narodowej ma nie tylko system ale i czas rozpoczęcia mobilizacji. Nie ulega bowiem wątpliwości, że jeżeli z jednej strony opóźnienie mobilizacji może mieć tragiczne skutki w wypadku uprzedzającego uderzenia nieprzyjaciela, to z drugiej - przedwczesne lub zbyt późne przeprowadzenie mobilizacji będzie miało ujemne skutki dla gospodarki narodowej. Należy bowiem pamiętać, że jednym z celów koncepcji strategicznych nieprzyjaciela jest dążenie do wywoływania trudności gospodarczych i opóźnianie harmonijnego rozwoju ekonomicznego państw obozu socjalistycznego. Może on dążyć do zrealizowania swych zamiarów w drodze zaostrzenia sytuacji międzynarodowej, organizowania różnego rodzaju prowokacji lub przeprowadzenia mobilizacji w celach demonstracyjnych.

Elastyczność mobilizacyjnego rozwinięcia polega na zapewnieniu warunków mobilizowania wojsk w różnych sytuacjach polityczno-wojskowych, z reguły skrycie, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości rozwinięcia wojsk w drodze jawnej, powszechnej mobilizacji. Elastyczność umożliwia również stopniowe, stosownie do potrzeb, rozwijanie pojedynczych lub grup jednostek wojskowych, zestawów /rzutów/ i poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. W przypadku szybkiego narastania kryzysu polityczno-wojskowego i braku czasu na stopniową realizację przedsięwzięć mobilizacyjnych, należy zapewnić warunki

dla jednoczesnego rozwinięcia mobilizacyjnego całości sił zbrojnych. Należy jednak mieć na uwadze, że jednoczesne mobilizacyjne rozwinięcie całości sił zbrojnych może spowodować zaburzenie w sprawnym funkcjonowaniu różnych dziedzin administracji państwowej i gospodarki narodowej.

Szybkość realizowania przedsięwzięć mobilizacyjnych polega na: 1) sprawnym powiadamianiu wszystkich szczebli dowodzenia o zarządzeniu mobilizacji w oparciu o garnizonowy system alarmowania Sił Zbrojnych PRL; 2) terytorialnym gromadzeniu i przygotowaniu rezerw osobowych i środków materiałowych w ramach sił zbrojnych i gospodarki narodowej; 3) sprawnym przyjęciu przybywających żołnierzy rezerwy i środków transportowych przez jednostki wojskowe.

Spełnienie tych wymagań powinno zapewnić możliwość zakończenia mobilizacji i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej przez jednostki wojskowe w jednym terminie.

Wszystkie przedsięwzięcia mobilizacyjne, w celu ich maskowania, powinny być wykonane skrycie pod pozorem realizacji zadań szkoleniowych, prac na rzecz gospodarki narodowej, walki z żywiołem i innych. W przypadku jawnej agresji nieprzyjaciela i zasadniczego naruszenia systemu dowodzenia i kierowania, mobilizacja może być wyjątkowo zarządzana jawnie, przy pomocy środków powszechnej informacji - radia, telewizji, obwieszczeń i innych. Mobilizacja jawna może być również zarządzana w przypadku gwałtownego zaostrzenia się sytuacji międzynarodowej, prowadzącej nieuchronnie do wybuchu wojny. W większości przypadków mobilizacja jawna będzie kontynuacją mobilizacji ukrytej, a jej zakres warunkowany stopniem dotychczasowego rozwinięcia wojsk w sposób skryty.

3. Podział jednostek wojskowych pod względem ich ukończenia i zadań mobilizacyjnych

Zróżnicowany charakter i przeznaczenie poszczególnych jednostek wojskowych znajdują swoje odbicie w stanie ich

ukompletowania w okresie pokoju w stosunku do etatów czasu wojny. W zależności od stopnia ukoźpletowania jednostki wojskowe dzielą się na:

- rozwinięte - powyżej 80 %, ^f
- o niepełnych stanach osobowych - 35-80 %, ^f
- skadrowane - do 35 %, ^{100% stanów}
- nowo formowane.

Jednostki rozwinięte w okresie pokojowym mają stany etatowe najbardziej zbliżone do etatów wojennych, w związku z czym ich potrzeby mobilizacyjne są minimalne. Jednostki o niepełnych stanach osobowych, posiadające w pełni rozwiniętą strukturę organizacyjną i mają dogodne warunki do ich mobilizacyjnego rozwinięcia. Natomiast jednostki skadrowane, na skutek braku części ogniw organizacyjnych oraz dużych potrzeb mobilizacyjnych znajdują się w trudniejszej sytuacji. Jednostki nowo formowane są całkowicie rozwijane w wyniku mobilizacji.

Stan pokojowego ukoźpletowania jednostek wojskowych wywiera zasadniczy wpływ na sposób ich mobilizacyjnego rozwinięcia.

Jednostki rozwinięte mobilizują się w trybie alarmowym, powołując w zasadzie własnymi siłami niezbędne uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych w zakresie rezerw osobowych i środków transportowych. Pozostałe jednostki wojskowe, w celu stworzenia sobie odpowiednich warunków do mobilizacyjnego rozwinięcia, niezbędną część żołnierzy rezerwy i środków transportowych mogą powoływać w trybie alarmowym /mobilizacyjny rzut alarmowy/ własnymi siłami lub przy pomocy akcji kurierskiej prezydiów rad narodowych. Ponadto dla jednostek nowo formowanych wydziela się załączki spośród żołnierzy służby zawodowej i okresowej oraz zasadniczej służby wojskowej w ramach garnizonu lub w wyjątkowych przypadkach z sąsiednich garnizonów. Niektóre nowo formowane jednostki wojskowe mogą mieć również załączki etatowe.

Pod względem zadań mobilizacyjnych jednostki wojskowe dzielą się na:

- mobilizujące,

- mobilizowane,
- mobilizujące się.

Jednostki mobilizujące istnieją w czasie pokoju i mają zadanie przygotowania powierzonych im jednostek nowo formowanych do mobilizacyjnego rozwinięcia. Jednostki te mogą mieć również własne zadania mobilizacyjne - przeformowania się na strukturę organizacyjną czasu wojennego lub uzupełnienia własnych potrzeb mobilizacyjnych.

Jednostki mobilizowane - są to jednostki formowane od nowa, względnie jednostki istniejące w okresie pokoju i przechodzące na czas wojny na inną strukturę organizacyjną. Tylko w wyjątkowych przypadkach jednostka wojskowa istniejąca w czasie pokoju może występować jako jednostka mobilizowana, decydują w tym przede wszystkim - brak jej organizacyjnych elementów kwatermistrzowskich lub inne względy natury lokalnej.

Jednostki mobilizujące się - są to takie jednostki wojskowe, które istnieją w czasie pokoju, przeformowują się na strukturę organizacyjną czasu wojennego bez pomocy innych jednostek i nie wykonują zadań mobilizacyjnych na rzecz innych jednostek wojskowych.

Przejście sił zbrojnych ze struktury organizacyjnej czasu pokojowego na wojenną dokonuje się poprzez:

- uzupełnianie jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy i środkami, maszynami inżynieryjnymi oraz sprzętem techniczno-bojowym,
- przeformowanie istniejących jednostek wojskowych na wyższy szczebel organizacyjny lub drogą zamiany ich charakteru i przeznaczenia,
- wydzielenie z istniejącej w czasie pokoju jednostki wojskowej - jednostki analogicznego szczebla /zdwojenie/,
- formowanie jednostek wojskowych od nowa w oparciu o istniejące lub wydzielone załączki z innych jednostek wojskowych,

względnie w oparciu o jednostki /zakłady/ gospodarki narodowej.

Mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych dokonuje się w zasadniczych lub zapasowych rejonach mobilizacji. Zasadniczy rejon mobilizacji stanowi miejsce zakwaterowania jednostki wojskowej w czasie pokoju. Zapasowy rejon mobilizacji jest to obszar zapewniający niezbędne warunki do realizacji czynności mobilizacyjnego rozwijania jednostki wojskowej. Powinien on być wyznaczony w odległości zapewniającej bezpieczeństwo w wypadku wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych, średniej mocy, na stałe miejsce zakwaterowania jednostki wojskowej.

Dla każdej jednostki wojskowej o niepełnym stanie osobowym, skadrowanej i bowo formowanej wyznacza się jeden zapasowy rejon mobilizacji w odległości 5-10 km od garnizonu. Powinien on być wybierany w miarę możliwości w pobliżu dróg prowadzących do rejonów alarmowych. W przypadku jeżeli rejon alarmowy znajduje się w odległości do 15 km od garnizonu, to wówczas zapasowy rejon mobilizacji może być wyznaczony w tym rejonie.

Jednostki wojskowe stacjonarne, typu garnizonowego, przeprowadzają mobilizację w zasadniczych rejonach mobilizacji.

III. ORGANIZACJA I PRZYGOTOWANIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

Zakres przedsięwzięć organizacyjnych i przygotowawczych do mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk jest uzależniony przede wszystkim od charakteru /stopnia ukończenia/ i zadań mobilizacyjnych jednostek wojskowych. W przypadku jednostek rozwiniętych zakres przedsięwzięć organizacyjnych i przygotowawczych jest stosunkowo niewielki - ze względu na ich ograniczone potrzeby mobilizacyjne. Natomiast w odniesieniu do jednostek skadrowanych i nowo formowanych, zakres przedsięwzięć organizacyjnych jest znacznie większy - ze względu na duże potrzeby mobilizacyjne tych jednostek.

Przygotowaniem do mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek rozwiniętych, o niepełnych stanach osobowych i skadrowanych zajmują się i ponoszą pełną odpowiedzialność dowódcy tych jednostek. Natomiast przygotowaniem do mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek nowo formowanych zajmują się dowódcy grup organizacyjno-mobilizacyjnych, które stanowią ich załączki.

Istotną rolę w przedsięwzięciach przygotowawczych do mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk odgrywają dowódcy garnizonów, którzy powinni zapewnić jednostkom wojskowym odpowiednie warunki dla sprawnej realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych. Z tego też względu dąży się do zachowania stabilizacji w obsadzie stanowiska dowódcy garnizonu. W tym celu wszędzie gdzie istnieją odpowiednie ku temu warunki na dowódcę garnizonu wyznacza się dowódcę jednostki typu stacjonarnego. Jeżeli to nie jest możliwe, wówczas na zastępce dowódcy garnizonu wyznacza się szefa terenowego sztabu wojskowego, aby mógł on wykonywać swoje zadania w tym zakresie po wyjściu jednostek rozwiniętych z garnizonu. W tym przypadku zachodzi konieczność zapoznania się przez wyznaczonego szefa terenowego sztabu wojskowego z całokształtem zadań mobilizacyjnych, realizowanych w garnizonie, już w okresie pokojowym.

1. Uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych

Potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych uzupełnia się rezerwami osobowymi, środkami transportowymi, maszynami inżynieryjnymi, urządzeniami i narzędziami oraz samolotami /śmigłowcami/ i jednostkami pływającymi, pobieranymi z gospodarki narodowej.

Potrzeby mobilizacyjne w zakresie rezerw osobowych wynikają z różnicy pomiędzy ustaleniami etatowymi czasu wojennego i stanem ewidencyjnym jednostek wojskowych w okresie pokoju, a w odniesieniu do jednostek nowo formowanych - z różnicy pomiędzy stanem czasu wojennego i stanem załączków tych jednostek. Potrzeby mobilizacyjne w zakresie środków transportowych, maszyn inżynieryjnych, urządzeń i narzędzi wynikają z różnicy pomiędzy ustaleniami etatowymi czasu wojennego i stanem ewidencyjnym czasu pokojowego jednostek wojskowych, z uwzględnieniem ich zapasów nienaruszalnych.

Żołnierze rezerwy przewidziani na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych otrzymują przydziały mobilizacyjne. Przydział mobilizacyjny jest to imienne wyznaczenie żołnierza do jednostki wojskowej zgodnie z określoną specjalnością wojskową i na stanowisko /funkcję/ przewidziane na czas wojny.

Na żołnierzy rezerwy, zgodnie z przydziałami mobilizacyjnymi, wystawia się karty mobilizacyjne i karty powołania. Karty mobilizacyjne znajdują się u żołnierzy rezerwy, a karty powołania deponuje się w zasadzie w powiatowych /równorzędnych/ sztabach wojskowych. Karty powołania żołnierzy rezerwy przewidzianych do powołania w trybie alarmowym a dołączane siłami jednostek wojskowych przechowuje się w tych jednostkach.

Na środki transportowe, maszyny inżynieryjne, urządzenia i narzędzia oraz samoloty /śmigłowce/ i jednostki pływające, pobierane z gospodarki narodowej, wystawia się karty przeznaczenia i nakazy dostarczenia tych środków.

Karty przeznaczenia wydaje się dyrektorem uspołecznionych zakładów pracy, a w odniesieniu do transportu nieuspołecz-
nionego - deponuje się we właściwych organach rad narodowych.
Nakazy dostarczenia deponuje się w zasadzie we właściwych
radaach narodowych. Nakazy dostarczenia na środki transportowe
pobierane w trybie alarmowym, przewidziane do pobrania siłami
jednostek wojskowych deponuje się w tych jednostkach.

Właściwe organy rad narodowych, jednostki wojskowe
oraz jednostki organizacyjne gospodarki narodowej powodują
doręczenie zdeponowanych kart powołania i nakazów dostar-
czenia niezwłocznie po otrzymaniu ustalonego sygnału o za-
rządzeniu mobilizacji.

Dla każdej jednostki wojskowej wyznacza się odpowie-
dni procent zabezpieczenia w zakresie rezerw osobowych
/podoficerów i szeregowców/, w specjalnościach wojskowych
decydujących o gotowości bojowej jednostki, dla uzupełnienia
wykruszeń w czasie mobilizacji. Procent zabezpieczenia jest
uzależniony od potrzeb mobilizacyjnych /w określonych spec-
jalnościach/, przeznaczenia jednostki i charakteru rejonu
w jakim znajduje się jednostka wojskowa. W przeciętnych
warunkach wielkość zabezpieczenia może się wahać w granicach
do 25 %.

Celem zapewnienia utrzymania odpowiedniej zdolności
bojowej jednostek wojskowych, w okresach zwalniania z wojska
szeregowców starszego rocznika i szkolenia podstawowego po-
borowych, powiatowe /równorzędne/ sztaby wojskowe przewidują
wydzielenie spośród żołnierzy rezerwy o określonych spec-
jalnościach wojskowych tzw. "nakładki". Żołnierzy tych prze-
widuje się do zamianynowo wcielonych poborowych do jedno-
stek wojskowych, którzy nie zostali dostatecznie przeszkoleni
w swoich specjalnościach.

Decyzje o tym, jakie specjalności w ramach "nakładki"
należy uwzględnić w zapotrzebowaniu do terenowego sztabu
wojskowego oraz o jej powołaniu podejmuje każdorazowo dowódca
jednostki mobilizującej /mobilizującej się/.

Dąży się aby potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych w zakresie rezerw osobowych, środków transportowych, maszyn inżynieryjnych, urządzeń i narzędzi były uzupełniane terytorialnie - w granicach PSZW, na terenie którego stacjonuje jednostka wojskowa lub z sąsiednich PSZW. W wyjątkowych przypadkach jednostki wojskowe mogą być uzupełniane eksterytorialnie - z dalszych powiatów, a nawet województw. Dotyczy to szczególnie wąskiej grupy specjalistów wojskowych. Przestrzeganie zasady terytorialności uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych nie może się jednak odbywać kosztem obniżenia jakości rezerw osobowych, środków transportowych, maszyn inżynieryjnych, urządzeń i narzędzi.

W celu zapewnienia szybkiego stawienia, prezydium właściwych rad narodowych organizują i zabezpieczają przewóz powołanych żołnierzy rezerwy bezpośrednio do jednostek wojskowych, określonego miejsca stawienia lub do najbliższej stacji kolejowej /autobusowej/

Rezerwy osobowe przewidziane na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych powinny być odpowiednio przeszkolone /lub posiadać niezbędne kwalifikacje/, a środki transportowe, maszyny inżynieryjne, urządzenia i narzędzia muszą być dostosowane i odpowiadać wymogom eksploatacji w wojsku.

2. Szkolenie rezerw osobowych oraz ćwiczenia mobilizacyjne i mobilizacyjno-taktyczne

Jednym z zasadniczych przedsięwzięć wpływających na systematyczne zmniejszenie rozpiętości czasu między zakończeniem przez jednostki wojskowe mobilizacji, a osiągnięciem pełnej gotowości bojowej jest szkolenie rezerw osobowych. Zapewnia się to głównie poprzez okresowe przeszkalanie żołnierzy rezerwy w macierzystych jednostkach wojskowych i doskonalenie ich w wykonywaniu zadań w czasie mobilizacji.

Organizacja szkolenia żołnierzy rezerwy dostosowana jest ściśle do zakładanej rotacji rezerwistów pozostających na przydziałach mobilizacyjnych. W związku ze stabilizacją przydziałów mobilizacyjnych żołnierzy rezerwy w granicach

6 lat, wypracowane zostały nowe formy szkolenia, w oparciu o plany doskonalenia i przekwalifikowania, umożliwiające przynajmniej dwukrotne powołanie żołnierza rezerwy na przeszkolenie, przy pełnym rozwinięciu jednostki, w czasie pozostawania na przydziale mobilizacyjnym.

W celu doskonalenia kadry zawodowej oraz żołnierzy rezerwy, w zakresie realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych, organizuje się:

- jednodniowe /kilkugodzinne/ ćwiczenia przeprowadzane w czasie wolnym od pracy,
- krótkoterminowe ćwiczenia - trwające do 5 dni,
- ćwiczenia doskonalące - trwające 10-14 dni /dla niektórych specjalistów marynarki wojennej i wojsk lotniczych 21 - 28 dni/,
- ćwiczenia mobilizacyjne lub mobilizacyjno-taktyczne,
- ćwiczenia długoterminowe - trwające jednorazowo do 90 dni.

Zakres szkolenia mobilizacyjnego jest zróżnicowany i zależy od charakteru oraz stopnia skadrowania jednostki wojskowej. W jednostkach rozwiniętych szkolenie mobilizacyjne obejmuje jedynie niewielki zakres przedsięwzięć związanych z uzupełnieniem ograniczonych potrzeb mobilizacyjnych, powoływalnych w trybie alarmowym. W jednostkach skadrowanych problem szkolenia mobilizacyjnego jest jednym z podstawowych elementów, mającym decydujący wpływ na osiągnięcie przez nie gotowości bojowej.

Jednodniowe ćwiczenia żołnierzy rezerwy przeprowadza się w celu sprawdzenia kwalifikacji przed nadaniem przydziałów mobilizacyjnych, sprawdzenia stawiennictwa żołnierzy rezerwy powołanych w trybie alarmowym oraz zapoznania ich z nowym sprzętem i uzbrojeniem. Kilkudniowe ćwiczenia żołnierzy rezerwy przeprowadza się w celu doskonalenia umiejętności w obsłudze sprzętu i uzbrojenia, wypełniania

obowiązków funkcyjnych, zgrywania specjalistów w ramach załóg i pododdziałów. Zasadniczym celem ćwiczeń doskonalących jest podnoszenie sprawności mobilizacyjnego rozwijania jednostki wojskowej oraz zgrywania pododdziałów i oddziałów.

W ramach ćwiczeń mobilizacyjnych /mobilizacyjno-taktycznych/ może nastąpić rozwinięcie jednostki wojskowej do etatu czasu wojennego. Ćwiczenia przeprowadza się z powołaniem żołnierzy rezerwy w trybie zwykłym lub alarmowym. Celem tych ćwiczeń może być:

- sprawdzanie aktualnego systemu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,
- doskonalenie metod rozwijania mobilizacyjnego wojsk przez sprawdzenie czynności mobilizacyjnych na określonych szczeblach dowodzenia,
- doskonalenie systemu powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji,
- sprawdzanie dyscypliny stawiennictwa żołnierzy rezerwy i ich przydatności na przydziałach mobilizacyjnych,
- prowadzenie prac badawczych dla usprawnienia systemu mobilizacyjnego.

Zasadniczym celem ćwiczeń długotrwałych jest przeszkolenie oficerów rezerwy na różnego rodzaju kursach, przekwalifikowanie wyszkolonych podoficerów i szeregowców rezerwy do specjalności deficytowych itp.

IV. ZASADY PLANOWANIA MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

1. Rol. dowódców i sztabów w zakresie planowania mobilizacyjnego rozwinięcia i osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej

Planowanie w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk jest uzupełnieniem i kontynuacją planowania operacyjnego. Ustala ono sposoby mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk i środków niezbędnych do realizacji planów operacyjnych, w ścisłym powiązaniu z założeniami osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej przez jednostki wojskowe. Ma ono na celu wypracowanie, w oparciu o możliwości ekonomiczne i potrzeby obronne państwa, optymalnego systemu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk oraz spracyzowanie form i sposobów działania w tym zakresie na poszczególnych szczeblach dowodzenia. Jednakże o wartości i realności planowania mobilizacyjnego, stanowiącego istotny element pracy dowódców i sztabów wojskowych wszystkich szczebli dowodzenia, decyduje dopiero praktyczna realizacja przedsięwzięć w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Stąd też główny wysiłek dowódców i sztabów jednostek wojskowych powinien być skierowany na zapewnienie wysoce sprawnego i szybkiego wykonania w praktyce zadań mobilizacyjnych.

Zakres przedsięwzięć w ramach planowania mobilizacyjnego jest uzależniony przede wszystkim od szczebla dowodzenia oraz charakteru i stopnia rozwinięcia jednostki wojskowej.

Sztab okręgu wojskowego jest podstawowym szczeblem planowania zasadniczych ustaleń Sztabu Generalnego dotyczących: zarządzania i kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk; administrowania /gospodarowania/ rezerwami osobowymi, środkami transportowymi i maszynami inżynieryjnymi - przeznaczonymi na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych; ustalania potrzeb oraz dokonywania podziału środków materiałowo-technicznego zabezpieczenia na po-

szczególne związki taktyczne i samodzielne oddziały podległe okręgowi i będące na jego zaopatrzeniu gospodarczym; finansowego zabezpieczenia mobilizacji, koordynacji działań w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk pomiędzy związkami taktycznymi /samodzielnymi oddziałami/, garnizonami, wojewódzkimi sztabami wojskowymi oraz terenowymi organami administracji państwowej i gospodarki narodowej.

Planowanie mobilizacyjne na szczeblu sztabów rodzajów sił zbrojnych powinno zapewnić przede wszystkim ustalenie potrzeb mobilizacyjnych podległych jednostek wojskowych; określenie zakresu współpracy z właściwymi terytorialnie okręgami wojskowymi; bezpośredni nadzór nad stanem przygotowań podległych jednostek wojskowych do ich mobilizacyjnego rozwinięcia; sprawne kierowanie przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia podległych jednostek wojskowych. Ponadto w sztabie marynarki wojennej planowanie mobilizacyjne powinno również zapewnić sprawną realizację przedsięwzięć związanych z zarządzaniem mobilizacji.

Sztab związku taktycznego planuje przede wszystkim przedsięwzięcia związane z zarządzaniem i kierowaniem mobilizacją podległych i powierzonych do zmobilizowania oddziałów /samodzielnymi pododdziałami/ oraz zabezpieczeniem wydzielenia i ewakuacji zapasów materiałowo-technicznych do zapasowych rejonów mobilizacji /rejonów alarmowych/.

Oddziały /samodzielne pododdziały/ są organami wykonawczymi, które planują całokształt przedsięwzięć zapewniających mobilizacyjne rozwinięcie podległych i powierzonych im do zmobilizowania jednostek.

Garnizonowe ośrodki mobilizacyjne oraz grupy organizacyjno-mobilizacyjne planują mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych powierzonych im do zmobilizowania, na zasadach działalności dowództwa oddziału.

Dowództwo garnizonu planuje całokształt przedsięwzięć zapewniających stworzenie odpowiednich warunków dla zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stacjonujących w garnizonie.

Wojewódzki sztab wojskowy jest organem koordynacyjno-kontrolnym w zakresie planowania zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych rozmieszczonych na obszarze województwa oraz bezpośrednio planującym przygotowanie i przeprowadzenie mobilizacji podległych i powierzonych mu do zmobilizowania jednostek wojskowych, a także jednostek wojskowych formowanych przez jednostki gospodarki społecznej.

Powiatowy /równorzędny/ sztab wojskowy jest organem wykonawczym w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stacjonujących na administrowanym obszarze i powierzonych do uzupełnienia oraz ponosi pełną odpowiedzialność za przygotowanie i przeprowadzenie mobilizacji podległych i powierzonych do zmobilizowania jednostek wojskowych.

W jednostkach rozwiniętych oraz o niepełnych stanach osobowych, których ukończenie zbliżone jest do jednostek rozwiniętych, przedsięwzięcia mobilizacyjne powinny być planowane w ramach czynności związanych z osiągnięciem przez te jednostki wyższych stanów gotowości bojowej. W jednostkach skadrowanych oraz z niepełnych stanach osobowych, których ukończenie zbliżone jest do jednostek skadrowanych, planowanie mobilizacyjne obejmuje główną i decydującą część przedsięwzięć zapewniających osiągnięcie pełnej gotowości bojowej wojsk. Natomiast w jednostkach nowo formowanych planowanie mobilizacyjne pokrywa się z całokształtem przedsięwzięć składających się na osiągnięcie gotowości bojowej.

2. Zasadnicze przedsięwzięcia w zakresie planowania mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk

W planowaniu mobilizacyjnym obowiązuje pełna centralizacja przedsięwzięć i poczynań, polegających na ustaleniu przez Sztab Generalny podstawowych założeń mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych do jednostek mobilizowanych włącznie /termin, miejsce, odpowiedzialny/ oraz na ścisłym reali-

zowaniu i twórczym rozwijaniu tych założeń przez szczeble podległe. Centralizacja znajduje swój wyraz również w tym, że sztaby nadrzędne sprawują nadzór nad przebiegiem procesu planowania mobilizacyjnego w sztabach podległych.

Podstawę planowania mobilizacyjnego stanowią:

- założenia określające ilość i rodzaj jednostek wojskowych niezbędnych do realizacji zadań operacyjnych oraz przewidywany czas i kolejność ich użycia,
- założenia organizacyjne określające strukturę jednostek wojskowych czasu pokojowego i wojennego oraz ustalenia dotyczące stopnia ich materiałowo-technicznego zabezpieczenia,
- stan, rozmieszczenie i przygotowanie rezerw osobowych i materiałowych niezbędnych dla uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych,
- rozkazy, instrukcje, wytyczne i zarządzenia mobilizacyjne szczebla nadrzędnego.

✓ Przy planowaniu mobilizacyjnym należy uwzględnić: ✓

- ścisłe powiązanie mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej wojsk,
- miejsce, terminy oraz odpowiedzialność za mobilizacyjne rzucenie poszczególnych jednostek wojskowych,
- warianty i kolejność mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych,
- utrzymywanie w wysokiej sprawności systemu powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji,
- terytorialne gromadzenie i przygotowanie rezerw osobowych i materiałowych na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych,

- przedsięwzięcia w zakresie materiałowo-technicznego i finansowego zabezpieczenia mobilizacji,
- metody i formy pracy partyjno-politycznej w okresie mobilizacji,
- świadczenia osobiste i rzeczowe dla zabezpieczenia mobilizacji,
- przewozy dla potrzeb mobilizacji,
- stałą aktualność planów mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych,
- sposoby sprawdzania założeń systemu mobilizacyjnego oraz prowadzenia szkolenia i treningów mobilizacyjnych,
- kontrole przedsięwzięć w zakresie planowania mobilizacyjnego w podległych jednostkach wojskowych,
- wydawanie wytycznych dla podległych i współpracujących dowództw i sztabów.

niektóre plany mobilizacyjne
Wszelkie przedsięwzięcia w zakresie planowania mobilizacyjnego znajdują swoje odbicie w opracowanej dokumentacji, która powinna w maksymalnym stopniu ułatwić posługiwanie się nią przy wykonywaniu zadań mobilizacyjnych. W zależności od treści i przeznaczenia dokumenty mobilizacyjne dzielą się na zasadnicze, pomocnicze oraz sprawozdawczo-informacyjne.

Zasadnicze dokumenty planowania mobilizacyjnego mają charakter operacyjny /bojowy/ i obrazują całokształt przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk na danym szczeblu. Forma tych dokumentów jest uzależniona od treści rozwiązywanego problemu i powinna być ściśle dostosowana do potrzeb praktycznego ich wykorzystania.

Dokumenty pomocnicze stanowią uzupełnienie lub rozwinięcie zasadniczych dokumentów planowania mobilizacyjnego i mogą być opracowane w formie tabel, wykresów, kalkulacji, materiałów analitycznych, zestawień, kartotek itp.

Dokumenty sprawozdawczo-informacyjne opracowuje się po rozpoczęciu mobilizacji w postaci meldunków i sprawozdań mobilizacyjnych.

Jeżeli sam proces planowania mobilizacyjnego polega przede wszystkim na wypracowaniu jak najlepszych metod i sposobów realizacji zadań mobilizacyjnych, to przy opracowywaniu dokumentów istotną rolę odgrywa nie tylko treść ale i forma ujmowania poszczególnych zagadnień. Zarówno forma jak i treść dokumentu powinny być ściśle dostosowane do szczebla dowodzenia i charakteru przedstawianego problemu oraz umożliwiać swobodne posługiwanie się nim w toku praktycznej realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych.

Najlepszą formą opracowywania dokumentów mobilizacyjnych, z praktycznego punktu widzenia, jest forma graficzna na mapie z legendą - i dlatego też należy ją traktować jako podstawową. Natomiast te problemy, których ze względu na swą treść nie da się przedstawić w formie graficznej mogą być opracowywane w formie - tabelarycznej, opisowej, wykresów, schematów lub przy wykorzystaniu ^{metody} analizy sieciowej PERT.

W procesie planowania nie można ściśle sprecyzować w jakiej formie powinny być opracowywane poszczególne dokumenty mobilizacyjne na różnych szczeblach dowodzenia. Wynika to stąd, że jednostki /sztaby, instytucje/ wojskowe o podobnym charakterze /tego samego szczebla/ mogą mieć różny zakres zadań mobilizacyjnych. Stąd też mogą one te same zagadnienia opracowywać w różnej formie. Na przykład - oddział o niewielkich potrzebach mobilizacyjnych może przedstawić całą problematykę mobilizacyjną wyłącznie w formie tabelarycznej - jako załącznik do zasadniczego dokumentu. Natomiast oddział o dużych potrzebach mobilizacyjnych musi ją opracować w formie graficznej na mapie wraz z niezbędnymi załącznikami - w formie opisowej, tabelarycznej itp.

W planowaniu przedsięwzięć mobilizacyjnych może mieć zastosowania metoda analizy sieciowej PERT. Stosowanie metody analizy sieciowej PERT w planowaniu mobilizacyjnym polega na przedstawieniu poszczególnych przedsięwzięć w sposób graficzny w postaci sieci wzajemnych powiązań czynności i

zdarzeń. Obliczenia sieci oparte na opracowanych czasach trwania poszczególnych czynności określają "drogę krytyczną", zapasy czasów oraz krańcowe terminy czynności i zdarzeń.

Zasadnicze dokumenty planowania mobilizacyjnego przedstawiają podstawowe problemy związane z mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk w ścisłym powiązaniu z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim:

- plany mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk,
- zagadnienia mobilizacyjne ujmowane w planach osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej, opracowywane na szczeblu związków taktycznych, oddziałów i samodzielnych pododdziałów,
- zagadnienia mobilizacyjne ujmowane w planie zabezpieczenia procesu osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej przez wojska garnizonu, opracowywane w garnizonach,
- plany zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, opracowywane przez instytucje centralne MON i terenowe sztaby wojskowe,
- dyrektywy, instrukcje, rozkazy, zarządzenia i wytyczne w zakresie mobilizacji i osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej.

Opracowane plany mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej oraz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych - niezależnie od szczebla planowania powinny zapewniać:

- wyraźne określenie celu planowanych przedsięwzięć zgodnie z otrzymanymi zadaniami oraz posiadanymi siłami i środkami do ich realizacji,
- objęcie całokształtu problematyki mobilizacyjnej na szczeblu planującym z wyraźnym określeniem kolejności realizacji poszczególnych przedsięwzięć w toku mobilizacji,
- pełną zgodność omawianych problemów zarówno w ramach konkretnego planu jak i z planami szczebli - nadrzędnego, podległych i współdziałających,

- sprawne i szybkie przeprowadzenie mobilizacji w każdych warunkach, w zależności od rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej, w przypadku zarządzenia mobilizacji skrytej lub jawnej, przed lub po wybuchu konfliktu zbrojnego,
- maksymalne uproszczenie i właściwe dostosowanie formy poszczególnych dokumentów planu do rozwiązywanej problematyki z możliwością ich uzupełnienia lub wymiany w przypadku częściowej deaktualizacji,
- możliwość łatwego sprawdzenia zarówno całego planu jak i poszczególnych jego elementów,
- komunikatywność poszczególnych dokumentów któreby umożliwiały swobodne posługiwanie się nimi zarówno przez autorów jak i innych oficerów,
- łatwość posługiwania się nimi w toku mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Ogólną ilość, formę i treść poszczególnych dokumentów wchodzących w skład planów opracowywanych na różnych szczeblach dowodzenia /kierowania/ określa "Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych PRL". Przestrzegając ustaleń zawartych w instrukcji należy jednak mieć na uwadze, że w konkretnych warunkach ilość, a nawet forma i treść dokumentów wchodzących w skład planów mogą być różne, ponieważ nawet równorzędne szczeble dowodzenia /kierowania/ mogą otrzymać różne zadania zarówno jeśli chodzi o zakres jak i charakter przedsięwzięć mobilizacyjnych.

Podstawowym i stałym elementem każdego planu zawierającego problematykę mobilizacyjną jest myśl przewodnia przeprowadzenia mobilizacji /osiągania wyższych stanów gotowości bojowej/, opracowywana w formie opisowej. Natomiast wszystkie pozostałe elementy /dokumenty/ planu

stanowią załączniki do myśli przewodniej, a ich ilość, treść i forma opracowania są każdorazowo uzależnione zarówno od szczebla, charakteru jak i zakresu zadań mobilizacyjnych instytucji planującej. Ustalenia zawarte w instrukcji dotyczące planów mobilizacyjnych /osiągania wyższych stanów gotowości bojowej, zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych/ należy więc traktować jako ukierunkowanie ogólne. Natomiast konkretną ilość, treść i formę dokumentów wchodzących w skład planu ustala każdorazowo dowódca /szef, kierownik/ szczebla planującego w czasie wydawania wytycznych.

Jednakże już po wydaniu wytycznych, a nawet po opracowaniu i zatwierdzeniu planu, może zajść konieczność dokonania w nim niezbędnych poprawek spowodowanych:

- korektą zadań mobilizacyjnych lub przekazaniem niektórych zadań innym wykonawcom,
- reorganizacją jednostek wojskowych, a w związku z tym zmniejszeniem lub zwiększeniem ich potrzeb mobilizacyjnych,
- zmianą zasadniczych i zapasowych rejonów mobilizacji jednostek wojskowych,
- zmianami zasięgu terytorialnego powiatowych /równorzędnych/ sztabów wojskowych,
- nowymi, udoskonalonymi rozwiązaniami w zakresie uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych, organizacji powiadamiania żołnierzy rezerwy o zarządzeniu mobilizacji oraz ich dowozu do jednostek wojskowych

/miejsce stawiennictwa/, organizacji przyjęcia uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych przez jednostki wojskowe,

- dalszymi usprawnieniami w zakresie kierowania mobilizacją /mechanizacja i automatyzacja punktów kierowania mobilizacją/.

Opracowane plany mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej oraz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stanowią podstawę do:

- stawiania zadań i udzielania wytycznych mobilizacyjnych jednostkom /sztabom podległym/,
- kierowania mobilizacją /zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych/ z chwilą jej zarządzenia.

Ćwiczebna dokumentacja mobilizacyjna

Dla zachowania ścisłej tajemnicy treści planów mobilizacyjnych, w czasie ćwiczeń mobilizacyjnych i mobilizacyjno-taktycznych, należy się posługiwać odrębną dokumentacją, dostosowaną do zakresu i potrzeb przerabianej problematyki. W tym celu do ćwiczeń obejmujących problematykę mobilizacyjną należy opracowywać ćwiczebne dokumenty mobilizacyjne.

Poszczególne jednostki wojskowe /terenowe sztaby wojskowe/ do każdego ćwiczenia mobilizacyjnego /mobilizacyjno-taktycznego/ opracowują ćwiczebną dokumentację mobilizacyjną zawierającą niezbędne dane odpowiednio do charakteru jednostki, zakresu zadań mobilizacyjnych i warunków ich realizacji - zgodnie z przyjętym założeniem.

Dla ułatwienia i przyspieszenia opracowywania ćwiczebnych dokumentów mobilizacyjnych na poszczególne ćwiczenia należy odpowiednio wcześniej przygotować w sztabach mapy z takimi elementami jak: rejon dyslokacji jednostki wojskowej; PSzW uzupełniające potrzeby mobilizacyjne jednostki wojskowej;

sposób powiadamiania żołnierzy rezerwy oraz dysponentów
środków transportowych, maszyn inżynierskich, urządzeń
i narzędzi.

V. ZARZĄDZENIE I KIEROWANIE PRZEBIEGIEM MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

1. Zarządzanie i przekazywanie sygnałów o mobilizacyjnym rozwinięciu wojsk

Sprawnie działający system powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji jest ważnym elementem w osiągnięciu gotowości bojowej przez siły zbrojne. Zapewnia on szybkie rozpoczęcie realizacji zadań mobilizacyjnych, w sposób odpowiedni do potrzeb operacyjnego rozwinięcia wojsk. Podstawą do zarządzenia mobilizacji sił zbrojnych stanowi rozkaz

Ministra Obrony Narodowej przekazywany do wszystkich ogniw dowodzenia w formie umownych sygnałów - określających rodzaj przekazanych do realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych.

Sygnały o zarządzeniu mobilizacji przekazuje się głównie przez wojskowe techniczne środki łączności /telefon, telegraf, radio/, w ramach garnizonowego systemu alarmowania Sił Zbrojnych PRL. Zasadniczą rolę w systemie powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji spełniają garnizonowe ośrodki alarmowania i powiadamiania, które przekazują otrzymane sygnały bezpośrednio do wykonawców.

Ze względu na konieczność przekazywania odpowiednich sygnałów do najniższego ogniwa terenowego jakimi są prezydium powiatowych i gromadzkich rad narodowych oraz zakładem pracy, które doręczają karty powołania żołnierzom rezerwy i nakazy dostarczenia właścicielem środków transportowych i maszyn inżynierskich, zachodzi potrzeba wykorzystywania do powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji sieci łączności resortów: łączności, spraw wewnętrznych, komunikacji i innych.

W przypadku mobilizacyjnego rozwijania określonych zestawów jednostek lub całości sił zbrojnych - czas przekazywania sygnału winien wynosić, w ogniwach:

- okręg wojskowy - garnizon -
jednostka wojskowa - 10-20;
- okręg wojskowy - wojewódzki
sztab wojskowy - powiatowy
sztab wojskowy - prezydium
PRN /GRN/ - 10-30;

Natomiast przy rozwijaniu pojedynczych jednostek czas ten może być wydłużony z uwagi na konieczność wyszukania właściwych jednostek wojskowych.

Powiadomienie o zarządzeniu mobilizacji może być również dokonywane środkami ruchomymi poprzez oficerów łącznikowych /kierunkowych/. W tym celu wykorzystuje się przede wszystkim samochody osobowe, osobowo-terenowe, motocykle, śmigłowce i samoloty łącznikowe. W niektórych przypadkach mobilizacja może być zarządzona bezpośrednio na specjalnie zorganizowanej odprawie.

Przekazanie sygnału o zarządzeniu mobilizacji w sieciach łączności resortów: łączności i spraw wewnętrznych dokonuje się na hasło "PAŃSTWOWE PILNE", które zapewnia uzyskanie szybkich połączeń okólnikowych i indywidualnych. Rozmowy na hasło "PAŃSTWOWE PILNE" mogą być prowadzone przez służby dyżurne wszystkich ogniw dowodzenia za pośrednictwem urzędów pocztowych i telekomunikacji oraz central łączności innych resortów.

System powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji sił zbrojnych jest głównie nastawiony i przystosowany do zarządzania mobilizacji skrytej o rozmiarach i zasięgu zależnym od potrzeb. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, które wymuszają przerodzenie się mobilizacji skrytej w jawną. Dlatego też, system powiadamiania o zarządzeniu mobilizacji winien być dostosowany również do uruchomienia mobilizacji jawnej.

Zarządzenie i przeprowadzeniu jawnej mobilizacji całości sił zbrojnych przekazuje się do wojsk i organów uzupełnień w ramach garnizonowego systemu alarmowania. Równoległe z przekazaniem do wszystkich jednostek wojskowych i terenowych sztabów wojskowych właściwych sygnałów, fakt zarządzenia mobilizacji jawnej podaje się również do publicznej wiadomości wykorzystując w tym celu czynne rozgłoszenie Polskiego Radia i Telewizji, lokalne radiowęzły, prasę oraz przez rozplakatowanie obwieszceń o mobilizacji zdeponowanych w terenowych sztabach wojskowych, radach narodowych, zakładach pracy itp.

Zasadniczym środkiem powiadomienia o zarządzeniu jawnej mobilizacji wojsk jest łączność przewodowa i radiowa. W przypadku zastosowania przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia i naruszenia istniejących kanałów łączności przewodowej, podstawowym środkiem łączności w zakresie przekazania zarządzenia o mobilizacji jawnej będzie łączność radiowa i środki ruchome.

Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk może nastąpić zarówno w okresie poprzedzającym jak i po wprowadzeniu wyższych stanów gotowości bojowej. Sygnał o wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości bojowej wojsk oznacza powołanie w trybie alarmowym uzupełnienia przewidzianego do jednostek rozwiniętych oraz powołanie części żołnierzy rezerwy i środków transportowych dla pozostałych jednostek wojskowych - celem zapewnienia im warunków wyjścia do rejonów alarmowych. Sygnał o wprowadzeniu stanu pełnej gotowości bojowej oznacza rozpoczęcie mobilizacji odcisków sił zbrojnych.

W wyjątkowych przypadkach, gdy w wyniku oddziaływania nieprzyjaciela i jawnej agresji z jego strony naruszony został system dowodzenia i kierowania kraju, mobilizację mogą zarządzić dowódcy i szefowie od szczebla oddziału i powiatowego sztabu wojskowego wzwyż - dla podległych im jednostek wojskowych.

Wszyscy dowódcy /szefowie/ odpowiedzialni za przekazywanie sygnałów o realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych sprawują stały nadzór nad prawidłowym działaniem systemu powiadamiania oraz prowadzą szkolenie i treningi w tym zakresie.

2. Kierowanie przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk

Sprawna i szybka realizacja przedsięwzięć mobilizacyjnych jest uzależniona przede wszystkim od właściwego kierowania procesem mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Dążenie do zapewnienia sprawnego kierowania procesem mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk wynika stąd, że w toku realizacji zaplanowanych uprzednio przedsięwzięć mogą wy-
niknąć różne, nie dające się przewidzieć sytuacje. Zachodzi
więc konieczność permanentnego dokonywania szczegółowej
analizy otrzymywanych zadań, aby na tej podstawie podejmować
właściwe decyzje co do dalszego przebiegu mobilizacji. Ponie-
waż w procesie mobilizacyjnego rozwijania każdej jednostki
wojskowej zaangażowany jest cały szereg organów zarówno
wojskowych jak i cywilnych, rozmieszczonych na znacznym
obszarze, należy się liczyć z tym, że w przypadku oddziały-
wania nieprzyjaciela może zaistnieć cały szereg skompliko-
wanych sytuacji, w których jedynie właściwie zorganizowany
system kierowania zapewni sprawne przeprowadzenia mobilizacji.

Kierowanie procesem mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk
jest zasadniczym zadaniem przede wszystkim dowódców i szta-
bów wszystkich szczebli dowodzenia. Wprawdzie już w toku
mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych poszczególne
sztaby mogą rozwiązywać pewne problemy operacyjne /bojowe/,
tym niemniej aż do momentu osiągnięcia pełnej gotowości
bojowej przez jednostki wojskowe uwaga sztabów musi być
skupiona przede wszystkim na kierowaniu mobilizacją.
Jest to tym bardziej niezbędne, że mogą zaistnieć okoliczności
powodujące konieczność wprowadzenia istotnych zmian zarówno
co do czasu, miejsca jak i zakresu przeprowadzanej mobi-
lizacji, które nie pozostaną również bez wpływu na bojowe
użycie niektórych jednostek wojskowych.

Kierowanie procesem zabezpieczenia mobilizacyjnego
rozwinięcia jednostek wojskowych w terenowych sztabach
wojskowych należy do zasadniczych zadań organów mobiliza-
cyjnych tych sztabów.

Kierowanie mobilizacją obejmuje następujące, pod-
stawowe przedsięwzięcia:

- uruchomienie mobilizacji oraz przedsięwzięć zabezpieczają-
cych mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych,

- zbieranie i analiza meldunków mobilizacyjnych oraz dokonywanie oceny zaistniałych sytuacji,
- podejmowanie, na podstawie analizy i oceny aktualnej sytuacji, niezbędnych decyzji i przekazywanie ich do wykonawców,
- opracowywanie i przekazywanie zarządzeń mobilizacyjnych do wykonawców,
- przeprowadzanie systematycznych kontroli w celu sprawowania nadzoru i udzielania pomocy podległym jednostkom wojskowym w toku mobilizacji,
- koordynowanie działań i zespolenie wysiłków terenowych sztabów wojskowych i współdziałających z nimi organów administracji państwowej i gospodarki narodowej, organizacji społeczno-politycznych oraz jednostek wojskowych w celu zapewnienia sprawnego wydzielania rezerw osobowych i materiałowych z gospodarki narodowej dla potrzeb wojska,
- ciągle analizowanie rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej i odpowiednie reagowanie na przebieg mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych,
- informowanie podwładnych oraz sąsiadów o przebiegu mobilizacji,
- opracowywanie i przesyłanie meldunków i sprawozdań mobilizacyjnych do sztabów nadrzędnych.

Kierowanie mobilizacją dokonuje się w oparciu o właściwie zorganizowany system dowodzenia na podstawie opracowanych planów mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej lub planów zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Istotną rolę w sprawnym kierowaniu mobilizacją odgrywają również trafne przewidywania zarówno co do rozwoju sytuacji operacyjnej jak i do ewentualnego oddziaływania nieprzyjaciela oraz ich wpływu na przebieg mobilizacji.

Sprawna realizacja przedsięwzięć mobilizacyjnych jest uzależniona przede wszystkim od właściwej organizacji i niezawodnego działania systemu kierowania mobilizacją na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Ze względu na udział terenowych organów administracji i jednostek gospodarki narodowej w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, kierowania mobilizacją odbywa się równolegle w dwóch pionach:

- okręg wojskowy /równorzędny/ - związek taktyczny - oddział /samodzielny pododdział/,
- okręg wojskowy - wojewódzki /równorzędny/ sztab wojskowy - powiatowy /równorzędny/ sztab wojskowy - rady narodowe, jednostki gospodarki narodowej.

Zasadniczym ośrodkiem kierowania mobilizacją w pionie sztabów wojsk są punkty kierowania mobilizacją. Natomiast elementami wykonawczymi, organizowanymi w jednostkach wojskowych, są punkty kontrolno-informacyjne oraz punkty przyjęcia i rozdziału środków transportowych.

Punkty kontrolno-informacyjne w jednostkach wojskowych organizuje się w celu przyjęcia oficerów, chorążych, podchorążych, podoficerów i szeregowców rezerwy oraz skierowania ich do pododdziałów na wyznaczone stanowiska /funkcje/. W skład punktu wchodzi: komendant /wyznaczony oficer/, oficer polityczny lub aktywista partyjny, lekarz oraz w zależności od ilości przyjmowanego uzupełnienia, odpowiednia ilość pisarzy i łączników.

Do zasadniczych zadań punktu kontrolno-informacyjnego należy:

- sprawdzanie tożsamości przybywających żołnierzy rezerwy oraz odnotowywanie faktu ich przybycia do jednostki wojskowej w wykazie rozdziału potrzeb mobilizacyjnych,

- odbieranie od żołnierzy rezerwy imiennych kart powołania /mobilizacyjnych/ i po odnotowaniu w nich czasu stawiennictwa układanie według jednostek wojskowych i powiatowych sztabów wojskowych,
- kierowanie żołnierzy rezerwy zgłaszających swe niedomagania oraz z widocznym schorzeniem do lekarza,
- kierowanie żołnierzy rezerwy do pododdziałów zgodnie z przeznaczeniem,
- prowadzenie danych ewidencyjno-statystycznych dotyczących stawiennictwa żołnierzy rezerwy powołanych na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych i meldowanie dowódcy jednostki wojskowej o stawiennictwie rezerwistów,
- utrzymywanie ciągłej łączności z powiatowymi sztabami wojskowymi w celu informowania ich na bieżąco o aktualnym stanie zgłaszających się rezerwistów i w razie potrzeby spowodowanie dodatkowego powołania żołnierzy rezerwy oraz pobrania środków transportowych i maszyn inżynierskich.

Punkt przyjęcia i rozdziału środków transportowych w jednostkach wojskowych organizuje się w celu przejęcia pojazdów samochodowych i maszyn inżynierskich. W skład punktu wchodzi: kierownik punktu oraz odpowiednia ilość pomocniczego personelu technicznego i pisarzy.

Do składu punktu mogą być również powołani przedstawiciele poszczególnych zakładów pracy, które doręczają środki transportowe lub maszyny inżynierskie.

Do zadań punktu przyjęcia i rozdziału środków transportowych należy w szczególności:

- kontrola stawiennictwa,
- sprawdzenie stopnia przystosowania dostarczonych pojazdów samochodowych dla potrzeb eksploatacji w wojsku oraz stan indywidualnego wyposażenia pojazdów i maszyn,
- wystawienie zaświadczenia o przekazaniu pojazdu samochodowego lub maszyny inżynierskiej jednostce wojskowej,
- skierowanie pojazdu samochodowego lub maszyny inżynierskiej zgodnie z jej przeznaczeniem,

Jednostki wojskowe mogą organizować przyjęcie pojazdów samochodowych, w porozumieniu z powiatowymi sztabami wojskowymi, w oparciu o cywilne zakłady pracy. W tym przypadku jednostka wojskowa sprawuje jedynie kierownictwo - przez swego przedstawiciela - w procesie przyjęcia pojazdów samochodowych.

3. Składanie meldunków o przebiegu mobilizacji

Po rozpoczęciu mobilizacji jednostki wojskowe i terenowe sztaby wojskowe przesyłają meldunki o przebiegu mobilizacji do szczebla nadrzędnego według następujących ustaleń:

a/ W ogniwach jednostek wojskowych:

- oddziały /pododdziały/ do sztabów związków taktycznych /komend garnizonów/ - cztery razy na dobę,
- sztaby związków taktycznych /komendy garnizonów/ do sztabów okręgów wojskowych /dowództw rodzajów sił zbrojnych/ - dwa razy na dobę.

b/ W ogniwach terenowych sztabów wojskowych:

- powiatowe /równorzędne/ sztaby wojskowe do wojewódzkich sztabów wojskowych - cztery razy na dobę,

- wojewódzkie sztaby wojskowe do sztabów okręgów wojskowych - dwa razy na dobę.

Sztaby okręgów wojskowych /rodzajów sił zbrojnych/ opracowują zbiorcze sprawozdanie o przebiegu mobilizacji i przesyłają je do Sztabu Generalnego - raz na dobę.

Ponadto natychmiast przesyła się meldunki o rozpoczęciu i zakończeniu mobilizacji oraz o szerególnych sytuacjach wynikłych w trakcie mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Z A K O Ń C Z E N I E

Szybkie i sprawne przyswojenie oraz prawidłowe realizowanie w praktyce nowych założeń mobilizacyjnych uzależnione jest nie tylko od czynników obiektywnych, ale w poważnym stopniu również od czynników subiektywnych, jak aktywny udział w rozwiązywaniu problematyki mobilizacyjnej dowódców i sztabów wszystkich szczebli oraz znajomość przedmiotu mobilizacji.

Jedną z charakterystycznych cech obecnego okresu jest, występujący jeszcze dość często, brak jednolitości poglądów wśród oficerów na cały szereg zarówno teoretycznych jak i praktycznych problemów w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk. Aby temu zaradzić i doprowadzić do szybkiego wdrożenia nowych zasad rozwinięto szeroki program szkolenia mobilizacyjnego w siłach zbrojnych. W tym celu opracowano odpowiednie programy dla akademii wojskowych, wyższych szkół oficerskich oraz ośrodków szkolenia. Utworzono Katedrę Organizacji i Mobilizacji Wojsk w ASG. Zreorganizowano Ośrodek Szkolenia Mobilizacyjnego w COSO w Rembertowie. W tym samym celu został również wygłoszony dzisiejszy wykład.

*Jeżeli będziecie mieć jakieś uwagi, proszę pisać do mnie
niezależnie tu z tel. 101.*

Wykaz bibliografii:

1. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej - Dziennik Ustaw PRL nr 44 z dnia 29 listopada 1967 r.
2. Dyrektywa nr 0016/Oper. o gotowości bojowej Sił Zbrojnych PRL z dnia 27 lutego 1970 r.
3. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu sił zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej - sygn.Szt.Gen.488/10
4. Zarządzenie nr 011/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 1970 r. w sprawie nadawania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych oraz wzywania na ćwiczenia do jednostek przewidzianych do militaryzacji - Biuletyn Komitetu Obrony Kraju Nr 4-A z dnia 5 października 1970 r.
5. Zarządzenie nr 018/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 sierpnia 1970 r. w sprawie kompetencji organów wojskowych w zakresie militaryzacji - Biuletyn KOK nr 4-A z dnia 5 października 1970 r.
6. Uchwała nr 03/70 Komitetu Obrony Kraju z dnia 24 marca 1970 r. w sprawie militaryzacji - Biuletyn KOK nr 3-A z dnia 31 marca 1970 r.
7. Uchwała KOK nr 06/69 z dnia 30 października 1969 r. w sprawie obowiązków prezydów rad narodowych i niektórych zakładów pracy związanych z potrzebą natychmiastowego uzupełnienia sił zbrojnych - Biuletyn KOK nr 2-A z dnia 31 stycznia 1970 r.
8. Uchwała KOK nr 01/70 z dnia 16 stycznia 1970 r. w sprawie realizacji przez jednostki organizacyjne administracji państwowej i gospodarki uspołecznionej zadań mobilizacyjnych dla potrzeb sił zbrojnych.
9. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego nr 3/87 z lipca 1968 r.

BIBLIOTEKA NARODOWA
Archiwum Państwowe
Nr ewid. 40811
Specjalna

